

*Οι Πατέρες και οι άγιοι
μεταφέρουν το φως
του Χριστού σε όλη
την οικουμένη*

του, ένιωσαν ότι οι ελπίδες τους έσβησαν οριστικά. Στην πορεία τους προς Εμμαούς*, ο Χριστός παρουσιάζεται, βαδίζει και συζητά μαζί τους, χωρίς εκείνοι να τον αναγνωρίσουν. Ο Χριστός προσποιείται άγνοια όσων συνέβησαν και τους ρωτά τι συζητούν και είναι σκυθρωποί. Εκείνοι του αναφέρουν όλα τα γεγονότα για τον Ιησού, για το πάθος, την ταφή του και τη σταυρική του θυσία.

Τότε ο Χριστός αρχίζει να τους μιλά με το δικό του τρόπο, τους φωτίζει και τους πείθει ότι έπρεπε να υποστεί το πάθος για τους ανθρώπους και ότι όλα κύλησαν σύμφωνα με το σχέδιο του Θεού. Η καρδιά των μαθητών άρχισε να θερμαίνεται και να φωτίζεται ο νους τους. Ένιωσαν ότι αυτός ο ξένος είναι πολύ οικείος και ο λόγος του είναι φως και παρηγοριά μέσα στην απόγνωση. Αργότερα, όταν ευλόγησε τον άρτο, τον έκοψε και τους τον πρόσφερε, «άνοιξαν τα μάτια τους» και κατάλαβαν ότι φανερώθηκε μπροστά τους ο Αναστημένος Χριστός, που νίκησε το θάνατο, την απελπισία και το φόβο (Λουκ. 24, 13-31).

Ο Χριστός είχε προτρέψει τους μαθητές του να μεταφέρουν σε όλους τους ανθρώπους το φωτεινό μήνυμα του Ευαγγελίου. Τους είπε: «Εσείς είστε το φως του κόσμου» (Μαθ. 5,14). Στους αιώνες που ακολούθησαν οι Πατέρες και οι Άγιοι της Εκκλησίας μας φωτίστηκαν και φώτισαν με το αληθινό φως του Χριστού και το μετέδωσαν σε όλη την οικουμένη, δείχνοντας σε όλους μας το δρόμο για τη σωτηρία.

Εικ. 35^η: Η Μεταμόρφωση, 12ος αι. μ.Χ., Μονή Παντελεήμονος, Άγιον Όρος.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

«Φῶς ἀναλλοίωτον, Λόγε, φωτός Πατρός ἀγεννήτου, ἐν τῷ φανέντι φωτί σου σήμερον ἐν Θαβωρίῳ, φῶς εἶδομεν τόν Πατέρα, φῶς καί τό Πνεῦμα, φωταγωγοῦν πᾶσαν κτίσιν».

«Εσύ Λόγε εἶσαι το ἀναλλοίωτο φως, που προήλθε ἀπό το φως του ἀγέννητου Πατέρα. Στο φως σου, που ἔλαμψε σήμερα στο ὄρος Θαβῶρ, γνωρίσαμε τον Πατέρα ως Φως και το Ἅγιο Πνεῦμα ως Φως που φωταγωγεῖ ολόκληρη την κτίση».

**Εξαποστειλᾶριο της εορτῆς της Μεταμορφώσεως
του Σωτήρος**

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε το κείμενο με τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση (ἄνθρωπο, Χριστός, πνευματική, πρόθυμοι).

Ο εἶναι το φως του κόσμου και προσφέρεται σ' αὐτούς που εἶναι να το δεχτοῦν. Ο Χριστός θεραπεύει ὄχι μόνο τη σωματική τύφλωση ἀλλᾶ και την, που εἶναι ἰδιαίτερα επικίνδυνη για τον

2. Σε πολλὰ κείμενα των Πατέρων της Εκκλησίας ἡ Ἁγία Τριάδα συμβολίζεται με τον ἥλιο. Γιατί πιστεύετε ὅτι χρησιμοποιοῦν το συγκεκριμένο συμβολισμό; Μπορεῖτε σε συνεργασία με τους συμμαθητές σας να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στην τάξη ἄλλα σύμβολα που υπάρχουν στην Εκκλησία μας (π.χ. το περιστέρι ως σύμβολο κ.λπ.).

3. Ἡ Βάπτισμα του Χριστοῦ ἢ τα Θεοφάνεια ονομάζεται και γιορτή των Φώτων, ὅπως ἐπίσης και τα νήπια που βαπτίζονται ἀποκαλοῦνται νεοφώτιστοι. Γιατί πιστεύετε ὅτι συμβαίνει αὐτό;

24. Η αλήθεια εκφράζεται με ύμνους στη λατρεία

- Οι ύμνοι της Εκκλησίας μας, με τρόπο εύληπτο, διδάσκουν στους πιστούς τη δογματική της διδασκαλία και τους υπενθυμίζουν τα γεγονότα από τη ζωή του Χριστού και των Αγίων
- Τα λατρευτικά κείμενα της Εκκλησίας διασώζουν και εκφράζουν την ενότητα των πιστών

Εσπερινός: ακολουθία αγάπης και ευχαριστίας

Εικ. 36^η: Μουσικό χειρόγραφο με «Οίκους της Θεοτόκου» από τη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος.

Οι χριστιανικές αλήθειες εκφράζονται με τους ύμνους

Όταν φτάσαμε στην Πορταριά του Πηλίου οι φίλοι μου και εγώ, ο ήλιος έγερνε προς τη Δύση, βάφοντας με υπέροχα χρώματα τον ουρανό και γεμίζοντας με σκιές τα αιωνόβια δένδρα. Μέσα σε αυτή τη γαλήνια ατμόσφαιρα ήχησε η καμπάνα της εκκλησίας του αγίου Νικολάου. Αρχίζει η ακολουθία του Εσπερινού, η απογευματινή ακολουθία της ημέρας. Το κάλεσμα της καμπάνας έφερε τα βήματά μας στην παλιά εκκλησία. Τα λόγια του ιερέα μέσα στον πέτρινο ναό αντιηλούσαν και ανέβαιναν θαρρείς στον ουρανό:

«Φῶς ἰλαρόν ἁγίας δόξης ἀθανάτου Πατρός, οὐρανίου, ἁγίου, μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν, ἰδόντες φῶς ἐσπερινόν, ὑμνοῦμεν Πατέρα, Ὑιόν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν...».

Όταν ο εσπερινός τελείωσε, μας πλησίασε ο ιερέας και μας καιρέτησε εγκάρδια. Η κουβέντα που άρχισε εξελίχτηκε, χωρίς να το καταλάβουμε, σε ένα διάλογο για όσα είχαμε ακούσει στο ναό.

«Ο Ιησούς Χριστός είναι το φως το αληθινό, Εκείνος που έφερε το φως της αλήθειας στον κόσμο, Ο Υιός του Θεού, που με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα αποτελούν τον Τριαδικό Θεό, που υμνείται από όλους μας...»

Αυτές οι δογματικές αλήθειες έχουν βρει μοναδική ποιητική διατύπωση στους ύμνους του Εσπερινού, μας είπε ο ιερέας:

– Εδώ βρίσκεται η θεολογική αξία των ύμνων της Εκκλησίας. Με τρόπο εύληπτο*, οι πιστοί μαθαίνουν, αιώνες τώρα, τη διδασκαλία του χριστιανισμού, χωρίς τις περισσότερες φορές να την έχουν διδαχθεί στο σχολείο ή αλλού.

Στις λατρευτικές συνάξεις της Εκκλησίας μας μαθαίνουμε για τη ζωή, τη διδασκαλία, τα Πάθη και την Ανάσταση του Χριστού, αληλά και τους βίους των Αγίων της Εκκλησίας μας. Η συμμετοχή στη λατρεία είναι κοινωνία των πιστών μεταξύ τους και με το Θεό.

– Καθημερινά γίνεται Εσπερινός; ρωτήσαμε τον ιερέα.

– Ο Εσπερινός διακρίνεται στον μικρό και στον μεγάλο Εσπερινό. Ο μικρός Εσπερινός τελείται κάθε απόγευμα. Ο μεγάλος Εσπερινός τελείται κάθε απόγευμα Σαββάτου και τις παραμονές των εορτών. Ο Εσπερινός, γενικά, είναι ευχαριστία προς το Θεό για την ημέρα που πέρασε και παράκληση για τη νύχτα που έρχεται.

* εύληπτος: αυτός που κατανοείται εύκολα

– Υπάρχει κάποια αντίστοιχη ακολουθία της Εκκλησίας μας που τελείται το πρωί;

– Η ημέρα ξεκινάει με τον Όρθρο που τελείται νωρίς το πρωί. Τις Κυριακές και τις εορτές ακολουθείται από τη Θεία Λειτουργία.

Όρθρος: Το δυναμικό ξεκίνημα της ημέρας

Η κουβέντα μας με τον ιερέα τελείωσε λίγο αργότερα. Στις μέρες που ακολούθησαν, μας δόθηκε η ευκαιρία να συμμετάσχουμε και σε έναν Όρθρο. Μετά το τέλος του Όρθρου, κατεβαίνοντας προς την πλατεία του χωριού, στα αυτιά μας αντηκούσαν ακόμα οι ύμνοι της πρωινής ακολουθίας:

Δόξα σοι τῷ δεῖξαντι τό φῶς...Κύριε βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, Πάτερ παντοκράτωρ· Κύριε Υἱέ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ καί Ἅγιο Πνεῦμα. Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱός τοῦ Πατρός, ὁ αἴρων τήν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐλεησόν ἡμᾶς ὁ αἴρων τās ἀμαρτίας τοῦ κόσμου...

Εικ. 37^η: Ο Παντοκράτορας στην κορυφή του τρούθλου, ως το πρώτο φως, συνέχει και ενοποιεί τα πάντα.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

«Τό ἐκ τῆς μελωδίας τερπνόν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμιξεν, ἵνα τῷ προσηγεῖ καί λείψ τῆς ἀκοῆς τό ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξόμεθα...Διά τοῦτο τά ἐναρμόνια ταῦτα μέλη τῶν ψαλμῶν ἡμῖν ἐπινοήσονται, ἵνα οἱ παῖδες τήν ἡλικίαν, ἥ καί ὅλως οἱ νεαροί τό ἦθος, τῷ μέν δοκεῖν μελωδῶσι, τῇ δέ ἀληθείᾳ τās ψυχάς ἐκπαιδεύωνται».

«Το τερπνό της μελωδίας με τα δόγματα συνταίριαξε, για να δεχτούμε το ωφέλιμο των λόγων, μέσω του ευχάριστου του ακούσματος...Οι μελωδίες των ψαλμῶν έχουν επινοηθεί, για να νομίζουν τα παιδιά και όσοι δεν έχουν ακόμα αποκτήσει πνευματική ωριμότητα ότι ψάλλουν, ενώ στην πραγματικότητα διαπαιδαγωγούνται».

Μέγας Βασίλειος, Ὁμιλία Εἰς Ψαλμούς

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

1. Οι ύμνοι της Εκκλησίας μας έχουν अपαράμιλλη ποιητική αξία, ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζεται και η παιδευτική τους αξία, όπως επισημαίνει και ο Μέγας Βασίλειος στο κείμενο του παραθέματος. Γνωρίζετε και άλλα τέτοια παραδείγματα ποιητικών κειμένων που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν ή που χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα για τους ίδιους λόγους;

2. Η διδακτική ενότητα τελειώνει με κάποια αποσπάσματα από τη Δοξολογία στο τέλος του Όρθρου. Ποιες αλήθειες μας αποκαλύπτει το κείμενο για το Θεό και τη σχέση του με τον κόσμο;

3. Να λύσετε το σταυρόλεξο που ακολουθεί:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

Το σώμα του Χριστού

Η πρωινή ακολουθία

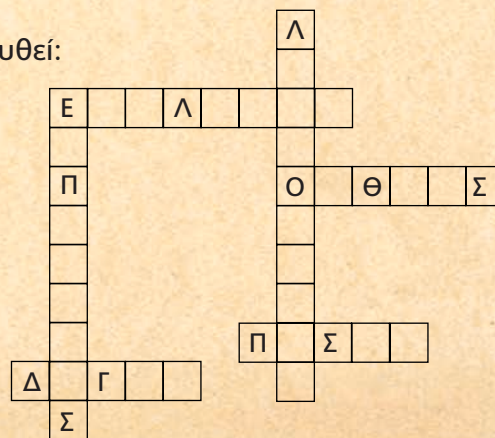
Αφοσίωση στο Θεό

Βασική αλήθεια της πίστης μας

ΚΑΘΕΤΑ:

Απογευματινή ακολουθία

Η τέλεση της Θείας Ευχαριστίας

Εικ. 38^η: Ο Άγιος Νικόλαος Πορταριάς, Πήλιο.

25. Μετανιώνω και συμφιλιώνομαι αληθινά

- Η μετάνοια είναι ριζική αλλαγή σκέψης και συμπεριφοράς
- Ο Θεός συγχωρεί όσους μετανοούν πραγματικά
- Με τη μετάνοια και τη συχώρεση οι σχέσεις των ανθρώπων αποκαθίστανται και βαθαίνουν

Συχνά οι σχέσεις μας με τους συνανθρώπους μας διαταράσσονται. Στη θέση της ειρηνικής συνύπαρξης και της αγάπης μπαίνει η δικήνοια και η κακία. Αιτία όλων αυτών είναι ο εγωισμός, που απομακρύνει τον άνθρωπο από το Θεό και από τους άλλους ανθρώπους. Γι' αυτό ο Χριστός μάς καλεί να ξεπερνούμε τον εγωισμό, να ζητούμε συγνώμη από όσους έχουμε πικράνει και να συμφιλιωνόμαστε μαζί τους. Μόνο τότε αποδέχεται ο Θεός τα δώρα και τις θυσίες που του προσφέρουμε. Ο Χριστός στην Επί του Όρους ομιλία του είπε:

«Εάν, όταν προσφέρεις, το δώρο σου εις το θυσιαστήριο, θυμηθείς ότι ο αδελφός σου έχει κάτι εναντίον σου, τότε άφησε το δώρο σου εμπρός εις το θυσιαστήριο και πήγαινε πρώτα να συμφιλιωθείς με τον αδελφό σου και τότε έλα να προσφέρεις το δώρο σου» (Ματθ. 5, 23-24).

Μια θλιβερή πραγματικότητα στη ζωή του ανθρώπου είναι η καθημερινή του συνάντηση με το κακό. Οι αμαρτίες μας, άλλοτε μικρές και άλλοτε μεγάλες, μας κάνουν να συνειδητοποιήσουμε τη ρήξη στη σχέση μας με το Θεό και το συνάνθρωπο. Αυτή η συνειδητοποίηση του κακού, που πράξαμε εκούσια ή ακούσια, οδηγεί στη μεταμέλεια. Με τη μετάνοια ως τελικό και ουσιαστικό στάδιο της μεταμέλειας, ο άνθρωπος αλληιάζει τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς, γίνεται «άλλιος» άνθρωπος.

*Η αξία της συγνώμης
και της συμφιλιώσης*

Εικ. 39^η: Η παραβολή του άσωτου υιού.
Σχέδιο Γ. Νικοηακόπουλου,
από την τοιχογραφία της Μονής
της Μεγίστης Λαύρας, Άγιον Όρος.

Το μυστήριο της μετανοίας

Η συγχώρεση ως καταλυτικός παράγοντας αποκατάστασης των σχέσεων του ανθρώπου

Με το μυστήριο της εξομολόγησης επισφραγίζεται η συγχώρεση των αμαρτημάτων μας. Την ώρα του μυστηρίου ο πιστός καλείται να ανοίξει την ψυχή του στον εξομολόγο, που παρέχει την άφεση* με τη χάρη του Χριστού. Εκείνος, ως πνευματικός πατέρας, σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να κοινοποιήσει όσα του εμπιστεύτηκε ο εξομολογούμενος. Αντιθέτως, θα πρέπει με διάκριση να βοηθήσει τον πιστό να αποκτήσει αυτογνωσία, να κάνει αυτοκριτική, να νικήσει τον εγωισμό του και να συγχωρεθεί από το Θεό.

Η μετάνοια είναι λοιπόν μια πορεία αλλαγής και συμφιλίωσης. Όποιος μετανοεί, συγχωρείται, «χωράει» δηλαδή ξανά στην εκκλησιαστική κοινότητα, έχοντας καταπολεμήσει τον εγωισμό του και έχοντας αποκαταστήσει τις σχέσεις του με το Θεό και με το συνάνθρωπό του.

Εικ. 40^η: Η Οσία Μαρία η Αιγυπτία είναι ζωντανό παράδειγμα της δύναμης της μετανοίας. Τη μνήμη της τιμά η Εκκλησία μας την Ε΄ Κυριακή των Νηστειών.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

«...αὐτός, καί τόν δοῦλον σου (τόν δε) μετανοοῦντα, ἐφ'οἷς ἔπραξε πλημμελήμασι, πρόσδεξαι τῇ συνήθει σου φιλανθρωπία, παρορῶν πάντα τά πεπραγμένα, ὁ ἀφιεῖς ἀδικίας καί ὑπερβαίνων ἀνομίας».

«Εσύ Θεέ μου, και το δούλο σου (αναφέρεται το όνομα του εξομολογούμενου), ο οποίος μετανοεί για όσα κακά έπραξε, δέξου τον με τη γνωστή σου φιλανθρωπία, παραβλέποντας όλα όσα έχει πράξει, Εσύ, που συγχωρείς τις αδικίες και αντιπαρέρχεσαι τις ανομίες».

**Μικρόν Ευχολόγιον,
Ακολουθία των Εξομολογουμένων**

* άφεση: συγχώρεση αμαρτιών